

(PERFORMANCE ART)

رینوینی هونهری نواندن

(Performance art)

پهرفورمانس ئارت

(هونهری نواندن)

۷ هونهرمهندی نمایشی نایابی پهرفورمانس ئارت

نووسهر: نازین مهعسوومی

نامادهکردنی بو کوردی: رهحمان عزیزى

هونەری پەرفۆرمانس هونەریکی زیندوو، چ ئەوکاتەى پلان بۆ دارنژراوه و چ کاتیک لەسەر خۆى، که لەبەردەم بینەریکدا روودەدات. ئەم زاراوهیە هونەری زیندووى ناشانۆیى دەگریتەوه.

پەرفۆرمانس ئارت چیه؟

هونەری پەرفۆرمانس بە واتای وشەیی بە واتای نواندن و ئەدا دیت. بەلام هونەری شانۆیى پەرفۆرمانس جەوهەری هەر کارگێریکە که پشت بە مرقوف ببەستیت.

هونەری نواندن، لە لایەنەکانەوه لە نواندن، شیعەر، مۆسیقا، سەما، یان هونەرە بینراوهکان، وەک نیگارکێشان، بەکارداوەینیت بۆ دروستکردنی هونەر لەسەر بنەمای کات که لە نمایشیکی راستەوخۆدا بۆ بینەر دەگاتە لوتکە.

هونەر لە بنەرەتدا زوو تیپەر دەبیت، دروستکراوه بۆ ئەوهى وەک رووداویکی راستەوخۆ ئەزمون بکړیت، تەنانهت ئەگەر زۆر بەر هەمیش تۆمار کړاییت و یا بتوانن تۆمار بکړین.

پەرفۆرمانس بە ئەک تابلۆی وینەکێشان روونادات. نایەت.

تابلۆیکە که گوزارشت لە هەموو جیهان دەکات بەو هەموو هەولەى که دەیکات دەگاتە سنووری کۆتایی، هونەریکی چەمکیه.

بەلام ئەگەر مرقوفیک که هەر فۆرمیکى فیزیکی هەبیت لە دەرەوهى ئەم تابلۆیه بیت، ئەوا بنەمای کردارەکه مانای ئەو رووداوهیه که لە هەر ساتیکدا لە نیوان مرقوفا لەگەڵ تابلۆکەدا روودەدات.

بە واتایەکی تر ئەم هونەرە لە ساتەوهختدا روودەدات.

رووداوهکه بەشیک دەبیت لە پەرفۆرمانس، سەرجهم رووداوهکان لە پەرفۆرمانس پیشووهخته دیاری ناکړیت و پیشبینی نەکراوه.

جگە لەوهش پەرفۆرمانس پەيوەندییهکی راستەوخۆی لەگەڵ بینەردا هەیه و یارییهکی کرداروکاردا ئەوه لە نیوان بینەر و نمایشکاردا دەبینریت.

نامادەبوونی بینەر لە پەرفۆرمانسیکدا دەتوانیت زۆر کاریگەر بیت لە پرۆسەکەدا.

پەرفۆرمانس جاریک روودەدات و ئەگەر دووبارە بکړیتەوه پەرفۆرمانس نابیت.

لەرستیدا، پەرفۆرمانس لە کاتی روودان و ئەگەری شوککردنی بینەرەکهیدا تەنیا جاریک فۆرمی رەسەنى خۆی دەگریت و دووبارەبوونەوهى تەنیا لە دوو شوین روودەدات؛

یەکیکیان میدیایه وەک وینە و قیدیۆ،

(PERFORMANCE ART)

نەوى دىكەيان يادەۋەرى بەكمەلە،

ۋاتە نەۋ كەسانەى كە كارەكە دەبىنن و دەيگوزنەۋە

لەم پروسەى گواستىنەۋەيەدا چەندىن گۆرانكارى بۆ پەرفۆرمانس روودەدات و نەۋەى لە لە رىگەى بىرگەى بەكمەلەۋە لە پەرفۆرمانسنىكەۋە وەرىدەگرىت، لەۋانەيە ماناى جياۋاز و پىچەۋانەى ھەبىت لە نەمىشەسەرەكى و رەسەنەكەى.

رەنگە ھەندىك لە ھونەرە نەمىشەيەكان پراكتىزە بىرەن چۈنكە لە كۆتايىدا يان بە شىۋەيەكى ھەرەمەكى يان بە شىۋەى نىمپروۋقىزە نەنجام دەدرىن.

نەم فۆرمە ھونەرىيە بەزۆرى لەلەين ھونەرمەندەۋە نەنجام دەدرىت، ھەرچەندە دەتوانىت ھاۋكارەكانىش لەخۇبگرىت.

ھونەرى پەرفۆرمانس لەم روۋەۋە جياۋازە كە ھونەرى پەرفۆرمانس بۆ گەياندىنى پەيامىك بە بىنەرلە رىگەى مېدىاۋە سوود لە نەكتەر وەردەگرىت .

(ۋەك نواندن و سەما و مۇسقىا)،

لە كاتىكدا ھونەرى پەرفۆرمانس پەيامى خۆى لە رىگەى كارلىكى بىنەر لەگەل نەم ھونەرە و ھونەرمەند دەگەيەننىت.

(PERFORMANCE ART)

"رووداوهكان"، ووشهيه كه له لاین «ئالان كاپرۆ» له سالانی په‌نجاكانی سه‌دهی رابردوودا دارپژراوه، هه‌روه‌ها توخمه‌كانی نیگارکیشی، شیعر، موسیقا، سه‌ما و شانۆی تیکه‌ل کردووه. ئەمەش له‌په‌رئوه‌ی رووداوه‌كان و هونه‌ره‌ نمایشیه‌كان له کاریگه‌رییه‌ هاوشیوه‌كانه‌وه سه‌رچاوه‌ ده‌گرن كه میژوووه‌كه‌یان ده‌گه‌ریته‌وه‌ بۆ سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی بیسته‌م.

کاریگه‌رییه سه‌ره‌تاییه‌كان: سه‌رچاوه‌ی هونه‌ری نمایش وه‌ك فۆرمیک ده‌گه‌ریته‌وه‌ بۆ سه‌ره‌تای سالانی ۱۹۰۰ و یانه‌ی شه‌وانه‌ فۆلتیر كه هونه‌ری چینی ئافانگارد و ئەزمونی له‌ چینی سه‌ره‌وه‌ی شانۆی سویسریدا لیکداوه‌ته‌وه‌.

هه‌روه‌ها په‌یوه‌ندییه‌کی نزیك به‌ گه‌شه‌سه‌ندنی بزووتنه‌وه‌ی ئافانگاردوه‌ هه‌یه‌ - له‌وانه‌ش ناینده‌گه‌رای، بزووتنه‌وه‌یه‌کی هونه‌رییه‌ كه ناوه‌نده‌كه‌ی له‌ نیئالیادایه‌.

وه‌ فلوکسوس «Fluxus»، بزووتنه‌وه‌یه‌ك كه له‌ كۆتاییه‌كانی په‌نجاكانی سه‌ده‌ی رابردوودا سه‌ریه‌ه‌لدا و هونه‌رمه‌ندانی وه‌ك مارسیل دوشامپ و جۆن كه‌یجی له‌خۆگرتبوو.

وردکردنه‌وه: له‌ هه‌ولیکدا بۆ شۆرشکردن له‌ کولتوووردا، ناینده‌ناسه‌كان شه‌وانی شیعر و موسیقا و دراما پیشکەش ده‌کەن.

شیبوونه‌وه‌کردن. توخمه‌كانی ئەم بزووتنه‌وه‌یه له‌لایه‌ن هونه‌رمه‌ندانی بزووتنه‌وه‌ی دادا، بزووتنه‌وه‌یه‌ك به‌تال‌ئهو دژه‌ جوانیناسییه‌ی كه له‌ سویسرا، نیویۆرك، په‌رلین، كۆلن و پاریس روویدا، خه‌ریكه‌ راست ده‌كریته‌وه‌.

هه‌ردوو جووله‌كه‌ به‌های شۆك و توره‌بییان دابین كرد. تا سالێ ۱۹۷۰ هونه‌ری په‌رفۆرمانس بۆ زاواوه‌ی گشتگیر و جیهانی، بوو به‌ هونه‌ریك كه زیندوو بوو به‌لام شانۆ نه‌بوو.

ناوبانگ:

هونه‌ره‌ شانۆیه‌كان له سه‌ره‌تای هه‌فتاكان «۱۹۷۰» و هه‌شتاكانی «۱۹۸۰» سه‌ده‌ی رابردوودا له‌ دوا‌ی دا‌هینانه‌كانی مۆدیرنیزم و ده‌رپرینی نه‌بستراكت له سه‌ره‌تای شه‌سته‌كاندا زیاتر به‌ناوبانگ بوون.

ده‌توانریت ئەم مه‌ودایه‌ به‌ ته‌ركیزکردن له‌سه‌ر جه‌سته‌ و پاراستنی دوورییه‌کی هاوشیوه‌ له‌ میدیای ته‌قلیدی پیناسه‌ بکریت.

نەم کاریگه‌رییه‌ هاوشیوه‌ی هونه‌ری فیمینیست و چالاکییه‌كانی دژه‌ جه‌نگ بوو.

له‌ ماوه‌ی سالانی رابردوودا ئەو هونه‌رمه‌ندانه‌ی كه به‌ شیوه‌ی نه‌ریتی وه‌ك نیگارکیشان یان په‌یکه‌رسازی کاریان کردووه، هونه‌ری په‌رفۆرمانس بۆ جوانکردنی کاره‌کانیان به‌کاره‌یناوه‌.

لەم زمانەوه ئەم بەرھەمە لەگەڵ ھونەری ھاوچەرخ لە مۆزەخانە و گەلەرییەکاندا جیگە ی خۆی لە بواری ھونەرە جوانەکاندا کردۆتەوہ.

٦ تاییبەتمەندی ھونەری پەرفۆرمانس

پیناسە ی فراوانی ھونەری پەرفۆرمانس فەزای فراوان بە ھونەرمەندان دەدات بۆ تاقیکردنەوہ لەسەر نمایشی راستەوخۆ. بۆ یەکەمجار یان سەدھەمین جار ئەزموونی ئەم فۆرمە دەکەیت، لێرەدا شەش تاییبەتمەندی بەرچاوی ژانرەکە دەخەینەرۆو:

زیندوہ: پیناسەکردنی تاییبەتمەندییەکانی ھونەری پەرفۆرمانس نەستەمە، چونکە ھونەرمەندان لە ژیر نەو چەترەدا نەرمییەکی زۆریان ھەیە، بەلام لایەنی سەرەکی نەوہیە کە بیریارە لەبەردەم بینەر دا راستەوخۆدا نمایش بکەیت. ھەرچەندە پەیکەریکی ناتەواو بە ھونەری پەرفۆرمانس نازانریت، بەلام لەوانەھیە ھونەرمەندیکی پەیکەرتاش لەبەردەم بینەرەکانی دا کاری لەسەر بکات.

لەبیرنەکراو: ھونەری نمایش واتە لەبیرنەکراو بوون. بەپێی نیەتی ھونەرمەندەکە دەتوانیت بۆبە کات بەسەربردن یا شوکەر یان ترسناک بێت

تاقیکاری: (ئەزموون) بە سروشت ھونەری پەرفۆرمانس ھیچ یاسا و ریسایەکی نییە - ئەزموونییە و تانەو کاتە ی ھونەرمەند بلیت ھونەرە، ھونەرە.

بێ نرخ: لە کاتیگدا رەنگە بە قبوڵکردنی وەک ھونەرە نمایشیەکان، بفرۆشریت، بەلام نەوہ پیشکەشکردنە بۆ فرۆشتن نییە

بە نیلھام لە چەندین سەرچاوە: نیلھام بۆ ھونەری پەرفۆرمانس دەتوانریت لە توخمە جۆراوجۆرەکانی میژووی ھونەرەوہ وەر بگیری، لەوانە دادایستەکان، فیوتۆریزم، باوھاوس و کۆلیژی شاخی رەش (دامەزراوہیەکی ئەزموونی و ئایدیۆلۆژی ھونەرە لیبرالەکان)، کە ھەموو کۆنتیکستیکی بۆ نیستا دابین دەکات.

جۆراوجۆری: پارچە ھونەری پەرفۆرمانس لەوانەھیە نیگارکێشان، پەیکەرسازی، دیالۆگ، شیعر، مۆسیقا، سەما، ئۆپیرا، وینە ی جۆلاو، گۆپی لەیزەر، ناگر، تەلەفزیۆن، نازەلە زیندووەکان، یان ھەر گۆراویکی تر کە ھونەرمەند بیهویت لەخۆ بگری.

ھەرۆھا رەنگە پارچەکە لەسەرخۆ بێت یان پروقە بێت، بە قەبارەییەکی بچووک یان وەک نمایشینی گەرۆ پینشکەش بکری.

۳ نمونەى ھونەرى پەرفۆرمانس

زۆرىك لە ھونەرمەندانى پەرفۆرمانس بە كارەكەتەكان سنوور دەشكەن، لىرەدا چەند نمونەىكە لە ھونەرە نايشىيەكان دەخەينەروو:

I Like America and America Likes Me (۱۹۷۴):

ھونەرمەندى ئەلمانى جۆزىف بۆيس خۆى سى رۆژ لە ژوورىكدا لەگەل كۆپوتىكى برسيدا(ناژەلى كىوى و گۆشتخۆر) بە زىندووى زىندانى كردو بەسەر برد

Following Piece (۱۹۶۹):

ئەو ھونەرمەندە لە شەقامەكانى شارى نيوپۆركدا بەدوای رىبوارىكدا دەروات تا دەچنە ناو شوپىنىكى تايبەتەو.

Vanessa Beecroft_VB۶۷ (۲۰۱۱):

ئەو ھونەرمەندە ئىتالىيە لە سالى ۲۰۱۱ مۆدىلى روتى لە تەنىشت پەيكەرى مەرمەر و گچىكان دانا بۆ ئەو دەى جەخت لەسەر جىاوازی نيوان ژنانى زىندوو و پەيكەرەكان بكتەو.

۷ ھونەرمەندى بەرجەستەى ھونەرى پەرفۆرمانس

لە رىگەى ئەم فۆرمە ھونەرىيە تەواو تاكەكەسىيەو، ئەم ھونەرمەندەانەى بەناوباتگانە ھاوچەرخە قوولى و فراوانى ھونەرە شانۆيەكان نايش دەكەن.

مارىنا نەبرامۆفيچ:

ھونەرمەندىكى ئەمريكيە و بەرچەنەك خەلكى سربىيە، نەبرامۆفيچ بە كارەكانى لە دۆزىنەوئى كارلىكى نيوان ھونەرمەند و نايشكار ناسراو.

ئەو بە رىتمىكى ، كارىكى شەش كاترئىرى كە ۷۲ كەلوپەل ئۆبجىكتى ئەندام دەداتە بىنەر و بانگەهشتيان دەكات بۆ بەكارهتەكان، كە بە پارچەى "ھونەرمەند نامادەى" ناسراو (۲۰۱۰)،

ئەو ماوئەيدا نەبرامۆفيچ لە مۆزەخانەى نيوپۆرك بۆ ھونەرى مۆدىرن (MoMA) دانىشت، رىگەى بە نامادە بووان دەدا لەبەردەمىدا دابنىشن و گفتوگۆيەكى بىدەنگ بەكەن.

ئەم نايشە بە روونى لە جىهانى ھونەردا لە يادەوئەيدا ماوئەتەو ، .

نۆلای ھاوسەرى پىشووئى كەى بوو كە ۱۲ سالى پىش ئەو جىابووئە بەشدارى لە نايشى MoMA كردوو و لەبەردەمىدا دانىشتوو، لە كاتىكدا ۱۲ سالى لەمەوبەر تەناتە بۆ ساتىكىش قسەيان نەكردبوو.

يۆكۆ ئۇنۇ:

ھونەر مەند و موسيقاژەنئىكى ژاپونىيە، كارەكانى ئۇنۇ بە كلىلى پەرەپىدانى تەكنىكەكانى فېمىنىست و نامىش و فېدو و ئىنستىلاسيون دادەنرېت.

لەئىو بەناوبانگترىن پارچەكانىدا برىتىن لە Bed-In ۱۹۶۹ كە نامىشئىكى ھاوبەشى مانگى ھەنگوئىنى لەلايەن ئەو و جۇن لىنۇنەو.

۱۹۶۴ Cut

پارچەى پرىنى سالى ۱۹۶۴ ناماژەى بەوە كر دوو كە ئۇنۇ بەبى ئەوەى بىنەران بانگھىشت بكات بۇ ئەوەى بىنە سەر شانۇ، بەشئىكى بچووكى لە جل و بەرگى خۇى پرىيەو، پىدان تا لەگەل خۇياندا بىبن.

Cut Piece

لە كاتىكدا جەستەى وە در دەخست، نامادە بووانىشى بۆھوكارى دەر كەوتنى جەستەى ژنان بە ھەمان شىوہ ناگادار دەكرد.

نالان كاپرۇ: لە كۆتايىەكانى پەنجاكانى سەدەى رابردوودا، كاپرۇ لەگەل ھاورىكانى جۇن كەچ و رۇبەرت راوشنبرگ زاراوەى "رووداوەكان" يان داھىنا. كاپرۇ، دەر پرىنخوازىكى ئەبستراكت كە ھونەرى ئىنستىلاسيون بەكار دەھىئىت، بە سەرقال كردنى كارەكانى لەگەل بىنەران ناسراوہ. لە سالى ۱۹۶۱ كاپرۇ ژوورى دروستكرد كە پىويست بوو بىنەران لەسەر لاستىك باز بدەن و بەناو فۇرمەكاندا برون كە بە كاغەزى قەترە داپوشراون.

سەيرىكى خىرا لە كارەكانى كاپرۇ لە مۇزەخانەى ھونەرى ھاوچەرخى لۇس ئەنجلۇس لە سالى ۲۰۰۸، دوو سال دواى مردنى ئەنجام درا.

بروس ناومان: كارەكانى ناومان بە ناسانى پىناسە ناكرىت، چونكە ھونەرى چەمكى و مېنىمالىزم و ھونەرى نامىش و ھونەرى فېدوئى تىكەل دەكات. كارەكانى لە سالى ۱۹۶۸ بە ناوى دىوارەكان / دۇخەكان برىتىن لە نۇمان، كە جەستەى لە شوئىنى جىاوازدا بە بەراورد بە ستۇدووكەى دەشئوئىت، بەدواى فەزا و جەستەى خۇيدا دەگەرىت.

‘Carolee Schneemann: Schneemann

کارولی شنیمان: شنیمان،

نیگارکیشیک که بوو به هونرمه‌ند،

زۆریه‌ی کاره‌کانی له دهوری جهسته‌ی خۆی چرک‌ده‌وه و لیکۆلینه‌وه‌ی له‌وه کرد که نایا ژنیکی رووت ده‌توانیت هم وینه بیت و هم هونرمه‌ند.

ریبازی نه‌و بو دروستکردنی هونەر له گفتوگۆدا له‌گه‌ڵ نیگارکیشانی نه‌کشن - ته‌کنیکیک که له‌لایهن جاکسون پۆلاکه‌وه پینشه‌نگایه‌تی کرد - وبه ده‌قی بیرکردنه‌وه‌ی فیمینیسته‌کانی سالانی شه‌ست و چه‌فتاکانه‌وه گره‌ی پیدرا.

نموونه‌یه‌کی به‌رچاوی کاره‌کانی نه‌و، فیوزه (۱۹۶۷-۱۹۶۴) که تئیدا وینه‌ی هاوسه‌ره‌که‌ی و جهیمس تانی گرتووه که سینکس ده‌که‌ن و دواتر به‌ر بویاخ و ناگر و ترش که‌وتوون و ده‌یپرن. وه کۆلاجی سئیلۆئید چیندارلی ساز کرد.

پارچه‌یه‌کی دیکه‌ی سه‌رنج‌راکیشی نه‌و کتیبی تۆماری ناوخۆیی سالی ۱۹۷۵ یه.

کریس بار: بار به‌هۆی کاره‌کانیه‌وه "پیکهاته‌کانی مه‌ترسی" ناوی لئیراوه، وه‌ک کاره‌که‌ی له سالی ۱۹۷۱ که به "ته‌قه‌کردن" ناسراوه، له‌و ماوه‌یه‌دا یاریده‌ده‌ریکی به‌ ده‌مانچه ته‌قه‌ی لیکردووه. ره‌نگه له‌وه‌ش به‌ناوبانگتر کاره‌ی ترانس-فیکسی سالی ۱۹۷۴ ی بووبیت، که تئیدا باره‌که‌ی به‌ نینۆکی ده‌ستی خۆی بری و له پشت نۆتۆمبیلنیکي فۆلکسواگن (بو ماوه‌یه‌کی کورت) بیتله‌وه پراوه. نمایشه‌که کورت دوو خوله‌کی بوو

جوان جۆناس: جۆناس به کاره تاقیکارییه‌کانی ناسراوه، که راهینانه‌کانی وه‌ک په‌یکه‌رتاشی له‌گه‌ڵ فیدیۆ و نمایش و دیزاین و نینه‌رنیت تیکه‌ل ده‌کات. نه‌و به دروستکردنی زمانیکي بینراوی هه‌مه‌چه‌شن تاقیکردنه‌وه‌ی له‌سه‌ر تیگه‌یشتنی بینەر کرد. جۆناس له به‌ره‌مه‌که‌یدا له سالی ۱۹۷۲ دا به‌ناوی Organic Honey's Visual Telepathy وه‌ک نه‌لتەر نیگۆی خۆی رۆلی گئیرا به تۆمارکردنی کامیزای فیدیۆیی نمایشه‌که‌ی و ده‌مامکیکي پلاستیکي و چاکه‌تیکي دوراو و نیسکارفیکي ته‌واو په‌میی. هاوکات مۆنیتهریکي ته‌له‌فزیۆن وینه‌ی فره کولتوری ژناتی وه‌ک خوداوه‌ندیکی به‌نگالی و ژنیکی ژاپۆنی پیشان ده‌دا.

(PERFORMANCE ART)

نەوانى دىكە كە بەھۆى كارەكانيان لەم ھونەردا رېزيان لىگىراوھ برىتتىن لە نۆرى نەندەرسۆن، ھونەرمەند و مۇسىقاژەنىكى مالتىمىدىيا، گىلەرمۇ گۆمىز-پىنا، نەمىشكارىكى مەكسىكى، تۇنگا، ھونەرمەندىكى نەمىرىكاي لاتىن، ماریا نۇليا مارمىلخو، كۆلۇمبىيا و گروپى Pussy Riot.

سەرچاوه: ساىتى بامداد-

<https://bamdadiha.com>